

Å r s r a p p o r t

2003

Ø K O K R I M

Visjon og verdier

Norge er et godt samfunn å leve i. Vi har mange viktige verdier å verne.

Kriminalitet er en trussel mot disse verdiene.

Ved å bekjempe kriminalitet bidrar ØKOKRIM til *vern av viktige verdier* i det norske samfunnet.

Fire kjerneverdier ligger til grunn for ØKOKRIM-medarbeidernes atferd

– internt og eksternt:

Vi skal være

ærlige, dyktige,

engasjerte og inkluderende.

TILBAKEBLIKK	2
GENERELT OM ØKOKRIM	4
ØKOKRIMS OPPGAVER	4
ORGANISASJON	4
STATISTIKK	7
BISTAND	10
HVITVASKING	13
KOMPETANSEUTVIKLING, OPPLYSNINGSVIRKSOMHET OG FOREBYGGENDE ARBEID	13
SAMARBEID MED KONTROLLORGANENE	14
RÅDGIVNING OVERFOR SENTRALE MYNDIGHETER	15
INTERNASJONALT SAMARBEID	15
ØKONOMISK KRIMINALITET	17
DATAKRIMINALITET	25
MILJØKRIMINALITET	27

Tilbakeblikk 2003

ved ØKOKRIM-sjef Einar Høgetveit

ØKOKRIMs oppgave er å sikre størst mulig grad av lovlydighet på våre ansvarsområder: økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Dette skjer først og fremst ved at vi gjennom arbeidet med konkrete straffesaker sender ut et signal til allmennheten om at det er forbundet med en strafferisiko å overtre reglene på våre områder. Det er med andre ord vår oppgave å sikre at straffesakene vi behandler, har en allmennpreventiv effekt. Forutsetningen for det er at allmennheten blir kjent med virksomheten i ØKOKRIM.

Det er derfor i samfunnets interesse at det som skjer i straffesaker, refereres i mediene. Ifølge regelverket er det da også lagt opp til stor grad av offentlighet i straffesaker; for eksempel har pressen etter påtaleinstruksen § 22-7 krav på en kopi av tiltalebeslutninger, og rettsforhandlingene er som hovedregel offentlige. Vi er meget bevisst på at det innebærer en betydelig belastning å komme i ØKOKRIMs søkelys. Under etterforskningen skal vi derfor ikke meddele utad straffesaksopplysninger som ikke allerede er offentlig kjent. Annerledes er det derimot når det er tatt ut tiltale; da veier hensynet til allmennprevensjonen tyngre enn personvernet, og åpenhet er ønskelig.

I 2003 har en rekke av enhetens saker vært gjenstand for betydelig medieomtale og bidratt til å befeste folks oppfatning av ØKOKRIM som en sentral institusjon i bekjempelsen av alvorlig kriminalitet i Norge. Det gjelder blant annet Finance Credit-saken, hvor det for første gang i ØKOKRIMs historie kan være tale om tap som følge av straffbare handlinger på over 1 milliard kroner.

En annen sak som har fått mye medieomtale, er Kreakar-saken. Saken ligger på siden av det ØKOKRIM vanligvis arbeider med. Den reiser spørsmål som egentlig intet politiorgan i Norge er fortrolig med. ØKOKRIM er bedt av Riksadvokaten om å etterforske saken, og vi ser på dette som en tillitserklæring.

I én høyesterettsavgjørelse i en av våre saker uttales det at lovgivning og rettsavgjørelser fra de senere årene viser en skjerpet holdning overfor miljøovertrедelser. Det er all grunn til å tro at denne skjerpede holdningen har en viktig allmennpreventiv effekt på dette området.

Det samme gjelder tingrettsdommen fra februar 2003, hvor en kjent finansmann ble domfelt for innsidehandel, en dom som åpenbart ble lagt merke til i hele finansmiljøet.

ØKOKRIM er et kompetanseorgan i norsk politi på sine ansvarsområder. Det er ØKOKRIMs oppgave å bidra til at hele politiet blir best mulig til å bekjempe økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Det er viktig å spre den kunnskapen som opparbeides i tilknytning til ØKOKRIMs egne saker, til hele politiet. Dette skjer på en rekke ulike måter.

ØKOKRIM yter bistand til andre politidistrikter i konkrete straffesaker. I 2003 har vi dessuten gitt bistand til en del politidistrikter til å opprette tverrfaglige etterforskningsgrupper, såkalte økoteam. Vi har avholdt diverse kurs, blant annet på Politihøgskolen. Og boken ”Inndragning – Hva må gjøres?” ble ferdigstilt som nr. 15 i ØKOKRIMs skriftserie. Boken er forfattet av førstestatsadvokat Anne-Mette Dyrnes, som for tiden har permisjon fra ØKOKRIM for å jobbe i Eva Joly-prosjektet i Justisdepartementet. Boken vil være et sentralt oppslagsverk for alle som arbeider med inndragningsspørsmål i politi og påtalemyndighet.

En avgjørende forutsetning for at ØKOKRIM skal lykkes med sitt arbeid, er at medarbeiderne har høy kompetanse. Blant annet er det viktig å holde seg oppdatert når det gjelder et stadig økende tempo i lovgivningen innenfor strafferett og straffeprosess, rettsutviklingen i forhold til EMK-relaterte spørsmål (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen) og utviklingen av etterforskningsmetoder. I 2003 påbegynte vi første versjon av en database for ”Beste praksis”, et arbeid som involverte mange av medarbeiderne, og som beskriver de ulike stadiene i en straffesak ved hjelp av gode eksempler fra vår egen praksis. Første versjon vil være ferdig i løpet av februar 2004.

Høy kompetanse er ikke minst et kjennetegn ved Politiets datakripsenter, som ble offisielt åpnet 15. mai 2003. Ambisjonen er å skape et tverrfaglig kompetansesenter i norsk politi som kan møte de utfordringene som utviklingen av datateknologien reiser for kriminalitetsbekjempelsen. 10 nye stillinger ble tilført senteret i 2003, men fortsatt mangler 13 i forhold til de vedtatte planene. På grunn av den økonomiske situasjonen i politietaten kan ferdigstillelsen ikke skje før i løpet av 2005.

Politiets datakripsenter er også et tema i diskusjonen rundt den framtidige særorganstrukturen. Et forslag synes å være å skille ut deler av senteret i et nytt særorgan for kriminaltekniske undersøkelser og analyser. Også spørsmålet om en sammenslåing av ØKOKRIM og Kripos er reist. Begge forslag er dårlige og bør ikke følges opp.

Året 2003 ble spesielt for undertegnede. Jeg var sykmeldt i 7 måneder og var tilbake for fullt på ØKOKRIM først fra siste årsskifte. Jeg takker mine medarbeidere for innsatsen i 2003. Jeg er svært glad for å tilhøre en organisasjon som bidrar til å verne viktige verdier i det norske samfunnet.

Einar Høgetveit
ØKOKRIM-sjef

Generelt om ØKOKRIM

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet – ØKOKRIM – ble opprettet i 1989. Hovedformålet med opprettelsen var å styrke politiets evne til å bekjempe alvorlig økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Fra midten av 1990-tallet ble ØKOKRIM også tillagt et ansvar for å bekjempe datakriminalitet.

ØKOKRIM er både et særorgan i politiet og et statsadvokatembete med nasjonal myndighet. ØKOKRIM er administrativt og budsjettmessig underlagt Politidirektoratet. Når det gjelder straffesaksbehandlingen, er ØKOKRIM underlagt Riksadvokaten.

ØKOKRIM etterforsker og irettfører store, komplekse, mer alvorlige og/eller prinsipielle saker som gjelder økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Flere av sakene har forgreninger til utlandet.

De formelle reglene om ØKOKRIM finnes i påtaleinstruksen kapittel 35.

ØKOKRIMs oppgaver

Innenfor områdene økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet har ØKOKRIM til oppgave å

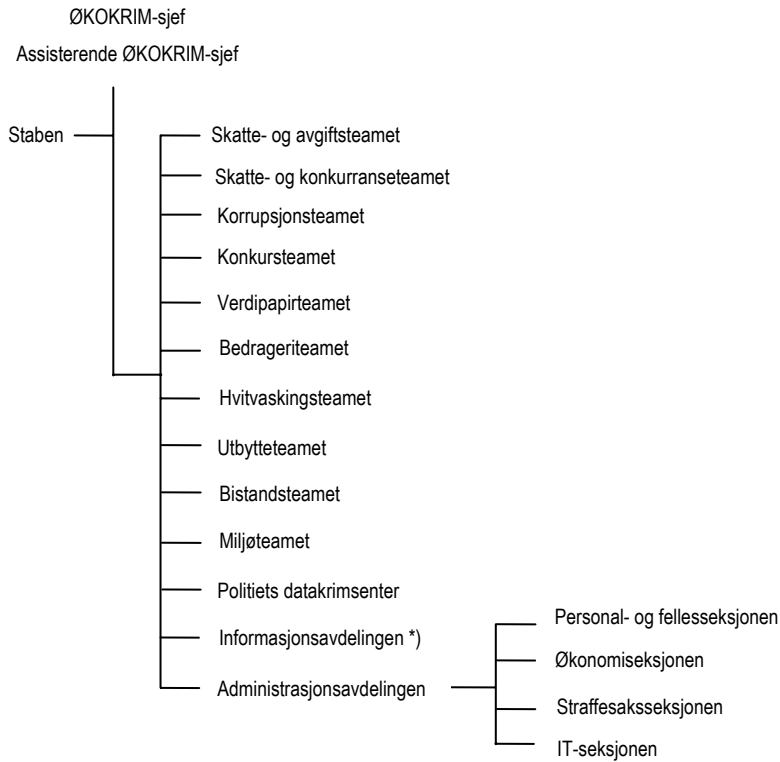
- avdekke, etterforske, påtale og irettføre egne saker
- bistå norske og utenlandske politi- og påtalemyndigheter
- heve politiets og påtalemyndighetens kompetanse og drive opplysningsvirksomhet
- drive kriminaletterretning og utarbeide trusselvurdering
- være rådgivende organ for sentrale myndigheter
- delta i internasjonalt samarbeid

Det er et overordnet mål å sørge for at gjerningspersonene ikke får beholde fortjenesten av sine straffbare handlinger. Det er derfor en viktig oppgave å sikre inndragning av vinning, erstatning til fornærmede, viderefremming av opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene for etterligging eller fastsettelse av tilleggsskatt/-avgift og viderefremming av opplysninger til bostyrer som kan gi grunnlag for omstøtelse og erstatningskrav.

Organisasjon

Etterforskningen foregår i faste, tverrfaglige team. I 2003 hadde ØKOKRIM 11 etterforskningsteam. Hvert enkelt team har et hovedansvar for bestemte fagområder (jf. organisasjonskartet på side 5). De fleste teamene har som hovedoppgave å etterforske og aktorere egne straffesaker. Bistandsteamet yter bistand til politidistriktene ved etterforskning av økonomisk kriminalitet og andre saker hvor finansiell etterforskning har betydning. Også andre team – særlig Politiets datakripsenter, Miljøteamet og Utbytteteamet – yter bistand på sine fagområder. Hvitvaskingsteamet mottar og behandler hvitvaskingsmeldinger og annen etterretningsinformasjon. Administrasjonsavdelingen er delt inn i fire seksjoner: Personal- og felleseksjonen, Økonomiseksjonen, Straffesaksseksjonen og IT-seksjonen.

Administrasjonsavdelingen utfører fellestjenester og bistår etterforskningsteamene.

*) Fra 2004 har ØKOKRIM en egen informasjonsavdeling.

Stillinger	1999	2000	2001	2002	2003
Faste	95	99	114	115	126
Engasjementer	3	3	1	3	0
Hospitanter	6	6	6	6	6
Sum	104	108	121	124	132

Økonomiutvikling	1999	2000	2001	2002	2003
Tildeling pr. 1.1.	57 706 000	61 315 000	75 739 000	80 840 000	106 737 000
Tilleggstildeling	1 220 000	400 000	475 000	17 917 000	7 792 000
Tiltakspakke/øremerkede midler	3 475 000	5 175 000	-	-	-
Hjemlet tildeling pr. 31.12.	64 772 000	70 516 000	79 363 000	103 755 000	118 136 000
Regnskap pr. 31.12.	64 062 000	70 175 000	79 316 000*	103 299 000	118 091 000

*) Økningen i 2002 og 2003 skyldes først og fremst oppbyggingen av Politiets datakriminalitetssenter.

1.					
Tidsbruken i prosent	1999	2000	2001	2002	2003
Egne saker	38	32	46	40	45
Etterretning/analyse	10	10	8	9	7
Bistandsaker	15	21	14	13	12
Sum saksrettet arbeid	63	63	68	62	64
Kompetanseutvikling (intern + eksternt)	10	12	7	9	8
Eksternt kontakt	5	4	5	4	4
Administrasjon, organisasjon, annet	22	21	20	25	24
Sum	100	100	100	100	100

2.					
Nye sakskomplekser etter sakstype (Økosak)					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bedrageri	4	5	4	9	5
Underslag	2	1	2	4	1
Forbrytelser i gjeldsforhold – regnskaps- overtredelser	1	3	3	2	1
Skatt – merverdiavgift – toll	9	8	3	8	5
Verdipapirhandel – finans	24	29	26	23	6
Konkurranse	-	3	3	5	1
Utroskap	4	5	5	8	6
Heleri – hvitvasking	8	4	8	5	6
Dokumentfalsk	1	-	-	1	-
Økonomisk kriminalitet – annet	6	3	4	2	4
Datakriminalitet – beskyttelsesbrudd	13	20	22	15	11
Datakriminalitet – annet	6	7	12	10	10
Forurensning	5	4	8	5	1
Natur-/faunakriminalitet	-	2	1	1	1
Kulturminnekriminalitet	2	4	-	4	-
Arbeidsmiljøkriminalitet	-	1	1	-	1
Annen miljøkriminalitet	2	2	4	5	7
Sum	87	101	106	107	66
Antall straffbare forhold (Strasak)	1999	2000	2002	2002	2003
	501	433	618	468	405

3.					
Oppklaringsprosent (Strasak)	1999	2000	2002	2002	2003
	91	83	88	88	86

Etterforskningsteamene er satt sammen av spesialetterforskere, dels med politibakgrunn, dels med økonomisk, datateknisk eller miljøfaglig bakgrunn. Hvert team – med unntak av Utbytte-teamet og Bistandsteamet – ledes av en førstestatsadvokat. Flere av teamene har også en politiadvokat. Etterforskere fra andre politidistrikter eller medarbeidere fra kontrolletatene trekkes inn i etterforskningen av ØKOKRIMs egne saker ved behov.

Ved utgangen av 2003 hadde ØKOKRIM 126 faste stillingshjemler og 6 hospitantstillinger. Tabellen på side 5 viser stillingsutviklingen de 5 siste årene.

I 2003 hadde ØKOKRIM et budsjett på ca. 118 millioner kroner. Tabellen på side 5 viser økonomiutviklingen de 5 siste årene.

Statistikk

Tidsbruk

ØKOKRIM registrerer tidsbruk for å få oversikt over hvordan ressursene utnyttes. Målet er at saksrettet arbeid skal utgjøre 2/3 av den totale tidsbruken. Med saksrettet arbeid menes etterforskning og irettføring av egne saker, bistand til politidistriktene og til utenlandske politi- og påtalemyndigheter, samt etterretning og analysevirksomhet.

Tabellen på side 6 viser tidsbruken i prosent de 5 siste årene.

Egne saker

ØKOKRIM bygger sin statistikk på politiets registreringssystem Strasak og ØKOKRIMs egne saksdatabaser Økosak, Økostraff og Økobistand.

- Strasak: I Strasak registreres hvert straffbare forhold.
- Økosak: I Økosak registreres sakskomplekser. Ett sakskompleks kan inneholde få eller mange straffbare forhold begått av én eller flere personer/foretak. I Økosak følger man sakskomplekset fra anmeldelse frem til påtalevedtak (tiltaler, begjæringer om forhørsrettspåkømmelse, forelegg, påtaleunntatelser, henleggelse). Alt som skjer i sakskomplekset etter påtalevedtak, registreres i Økostraff.
- Økostraff: I Økostraff registreres påtalevedtak og rettskraftige avgjørelser (vedtatte forelegg og dommer) mot enkeltpersoner/foretak. Hvert påtalevedtak og hver rettskraftige avgjørelse kan inneholde flere straffbare forhold.
- Økobistand: I Økobistand registreres ØKOKRIMs bistandssaker (sakskomplekser).

Saksinntak

De fleste sakene innenfor ØKOKRIMs saksfelt behandles av lokale politidistrikter. ØKOKRIM etterforsker og irettfører de store, komplekse, mer alvorlige og/eller prinsipielle sakene som gjelder økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Flere av sakene har forgreninger til utlandet. Hvis en sak har prinsipiell betydning, kan det være naturlig at ØKOKRIM behandler den for å avklare rettslige tolknings spørsmål eller straffenivå. Det er ØKOKRIMs ledelse som avgjør hvilke saker som skal behandles. Når det gjelder økonomiske straffesaker, skal ØKOKRIMs begrensede ressurser først og fremst benyttes i saker som

gjelder overtredelser av samfunnsmessig betydning. Eksempler på dette er alvorlige skatte- og avgiftsunndragelser, verdipapirkriminalitet, brudd på konkurranseregler, korrupsjon, alvorlige bedragerier og hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

Tabellen på side 6 viser anmeldte sakskomplekser de 5 siste årene.

Det totale antall sakskomplekser har gått ned fra 2002 til 2003. Dette skyldes bl.a. en markant nedgang i antall verdipapirhandelsaker. Grunnen til dette er at ØKOKRIM bad Kredittilsynet om å anmelde meldepliktsaker til lokalt politidistrikt fra og med september 2002. Meldepliktsaker er som regel mindre alvorlige saker, og bør derfor ikke etterforskes av ØKOKRIM. Av kapasitetsgrunner har vi ikke tatt inn mange nye saker i siste halvår 2003. ØKOKRIM har i 2003 hatt svært ressurskrevende saker under etterforskning. Flere av etterforskningsteamene har dessuten vært opptatt med å forberede hovedforhandling i sakskomplekser som skal behandles i retten i løpet av første kvartal 2004.

Tabellen på side 6 viser hvor mange straffbare forhold som inngår i sakskompleksene ovenfor (på anmeldelsesstadiet).

Oppklaringsprosent

Det er et mål for straffesaksbehandlingen at oppklaringsprosenten skal være høy. Oppklaringsprosenten beregnes ut fra registreringer i Strasak. Den angir hvor stor andel av de anmeldte/-etterforskede sakene som blir avgjort med positivt påtalevedtak. De uopklarte sakene er stort sett saker som er henlagt etter bevisets stilling.

I 2003 var målet at oppklaringsprosenten skulle være på minst 80. Resultatet i 2003 viste en oppklaringsprosent på 86.

Tabellen på side 6 viser oppklaringsprosenten de 5 siste årene.

Saksbehandlingstid

Det er et mål at behandlingstiden for straffesakene skal være kort. Saksbehandlingstiden regnes fra det tidspunkt da etterforskning igangsettes til påtalevedtak treffes.

I 2003 var målet at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opklarte saker ikke skulle overstige 275 dager. Resultatet i 2003 viser en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 409 dager. Dette skyldes bl.a. at ledelsen i 2003 har bedt de påtaleansvarlige om å påtaleavgjøre eldre sakskomplekser. Når man et år velger å rydde opp i eldre sakskomplekser ved å påtaleavgjøre dem, får de stor innvirkning på saksbehandlingstiden det året. Dette har resultert i at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i 2003 har økt betraktelig.

Tabellen på side 11 viser saksbehandlingstiden de 5 siste årene.

Positive påtalevedtak

I 2003 ble det truffet 97 positive påtalevedtak. Tabellen på side 11 viser fordelingen av påtalevedtak de 5 siste årene.

Andelen tiltaler har økt i 2003. Dette viser at ØKOKRIM i økende grad bruker sine ressurser på de mer alvorlige sakene.

Rettskraftige avgjørelser

I 2003 hadde ØKOKRIM rettskraftige avgjørelser mot 70 personer og foretak. Tabellen på side 11 viser fordelingen av de rettskraftige avgjørelsene de 5 siste årene.

I 2003 utgjorde de rettskraftige bøtene mot personer og foretak til sammen 10 421 000 kroner. Tabellen på side 11 viser rettskraftige bøter i ØKOKRIMs saker de 5 siste årene.

Det er et mål at mest mulig av utbyttet fra straffbare handlinger skal fratas gjerningspersonen. Dette skjer gjennom inndragning eller erstatning eller på andre måter. I 2003 var målet at rettskrav om fratakelse av utbytte (inndragning, erstatning mv.) skulle utgjøre minst 20 millioner kroner. Resultatet i 2003 utgjør til sammen 25 793 235 kroner. Tabellen på side 11 viser rettskraftige beløp for inndragning og erstatning i ØKOKRIMs saker de 5 siste årene.

Domfellelsesprosent

Tiltale skal bare tas ut når den påtaleansvarlige er overbevist om at siktede er skyldig, og at dette kan bevises i retten. De fleste saker bør derfor ende med domfellelse. En domfellelsesprosent på tilnærmet 100 ville imidlertid indikere at påtalemyndigheten er for tilbakeholden med å reise sak. Ikke minst gjelder dette i ØKOKRIMs saker, som ofte reiser nye tolkningsproblemer som ikke har vært prøvd i rettsapparatet tidligere.

Domfellelsesprosent regnes ut fra rettskraftige dommer. I 2003 var målet at andelen frifinnende dommer ikke skulle overstige 10 %. Prosenten regnes av samtlige tiltaleposter. I en dom kan man bli frifunnet for enkelte poster og domfelt for de øvrige. Frifinnes tiltalte for eksempel for halvparten av postene i tiltalen, gir dette en domfellelsesprosent på 50. Frifinnelsesprosenten i 2003 var 12. ØKOKRIM oppnådde dermed fellende dommer i 88 % av sakene i 2003.

Tabellen på side 11 viser domfellelsesprosenten de 5 siste årene.

Bistand

De fleste saker som gjelder økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet, etterforskes lokalt. Mange politidistrikter mangler kompetanse og ressurser til å etterforske alle slike saker. Etter anmodning fra vedkommende politimester eller statsadvokat kan ØKOKRIM yte bistand til den lokale etterforskningen. Bistanden kan variere fra noen få timers rådgivning fra én ØKOKRIM-medarbeider til omfattende etterforskningsstøtte fra flere ØKOKRIM-medarbeidere over mange måneder. Bistand ytes også til påtalemessige vurderinger og unntaksvis til aktorater. ØKOKRIM yter også bistand i andre saker hvor finansiell etterforskning kan være aktuelt, bl.a. for å sikre at utbyttet fra den straffbare handlingen inndras. Videre omfatter bistandsvirksomheten oppfølging av rettsanmodninger eller politianmodninger fra utlandet. I 2003 har ØKOKRIM ytt bistand til nordiske land, Russland, Moldova, Polen, Nederland, Isle of Man, Tyskland, Sveits, Italia, USA, Brasil og Australia med innhenting av dokumentasjon, avhør av vitner mv.

ØKOKRIMs bistand til politidistriktene i konkrete saker skal ikke bare bidra til å løse sakene, men også medvirke til at politidistriktene utvikler kompetanse som beholdes og vedlikeholdes, slik at de etter hvert kan behandle flere saker selv. I Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002-2003) står det at det er viktig at politidistriktene etablerer tverrfaglige team som kan etterforske økonomisk kriminalitet. I 2003 har ØKOKRIM gitt bistand til politidistriktene Øst-Finnmark, Follo, Vestfold, Telemark og Sunnmøre med etablering av lokale økoteam. ØKOKRIM gir råd i forbindelse med organisering og undervisning og bistår ved etterforskning av konkrete saker, bl.a. restanseavvikling (avslutning av gamle saker). Målet er at alle politidistrikter som ber om det, innen utgangen av 2005 skal få hjelp til å organisere økonomisk etterforskning i sine distrikter i faste, tverrfaglige, kompetente team som styres på en hensiktsmessig måte.

I 2003 tok ØKOKRIM inn 252 bistandssaker, fordelt på 27 politidistrikter og 39 andre eksterne enheter i inn- og utland. Tabellen på side 12 viser fordelingen av bistandssakene etter sakstype de 5 siste årene.

ROK og Catch

Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK) skal sikre en samordnet og mer effektiv bekjempelse av alvorlig organisert kriminalitet som berører flere politidistrikter. ØKOKRIM har én representant i ROK. ØKOKRIM yter bistand til flere av de sakene som ROK støtter.

Catch-prosjektet, som er underlagt ROK, har som siktemål å ta bakmennene i saker som gjelder alvorlig narkotikakriminalitet og smugling, samt hvitvasking i forbindelse med dette. ØKOKRIM yter bistand i et omfang tilsvarende 2 årsverk i Catch-prosjektet. I tillegg har ØKOKRIM avgitt to etterforskere til Catch-prosjektet.

4.					
Saksbehandlingstid (Strasak)	1999	2000	2001	2002	2003
	627	451	214	307	409

5.					
Positive påtalevedtak (Økostraff)					
Antall personer/foretak					
	1999	2000	2001	2002	2003
Tiltale	43	43	38	49	58
Begjæring om tilståelsesdom	5	10	3	2	1
Forelegg – enkeltpersoner	16	43	18	36	17
Forelegg – foretak	17	22	20	16	16
Påtaleunntatelse	2	3	0	4	5
Sum	83	121	79	107	97

6.					
Rettskraftige avgjørelser (Økostraff)					
Antall personer/foretak					
	1999	2000	2001	2002	2003
Dommer mot person	36	26	35	32	33
Dommer mot foretak	1	6	0	1	2
Vedtatte forelegg mot person	17	39	18	38	11
Vedtatte forelegg mot foretak	15	22	18	18	14
Fullstendig frifinnelse	4	4	7	4	4
Påtaleunntatelser	2	1	2	4	6
Sum	75	98	80	97	70
Rettskraftige bøter (Økostraff)					
	1999	2000	2001	2002	2003
	29 153 000	9 376 000	12 477 000	6 955 000	10 421 000
Rettskraftig inndragning/erstatning (Økostraff)					
	1999	2000	2001	2002	2003
Inndragning	4 715 740	5 121 514	19 492 590	23 217 797	9 409 300
Erstatning	9 182 435	1 215 896	78 609 726	53 579 825	16 383 935

7.					
Domfellelsesprosent (Økostraff)					
	1999	2000	2001	2002	2003
	87	94	87	98	88

8.					
Sakstype (Økobistand)	1999	2000	2001	2002	2003
Bedrageri/utroskap	14	17	17	12	19
Underslag	3	8	5	3	5
Forbrytelser i gjeldsforhold – regnskapsovertredelser*	2	179	4	4	8
Skatt – merverdiavgift – toll	21	31	12	31	21
Konkurranselov	-	-	-	-	1
Heleri – hvitvasking	5	4	9	12	7
Dokumentfalsk	2	-	1	1	-
Økonomisk kriminalitet – annet	7	13	6	4	3
Datakriminalitet – beskyttelsesbrudd	1	1	5	3	2
Datakriminalitet – annet	2	6	10	-	3
Forurensning	4	4	4	13	6
Natur-/faunakriminalitet	3	2	8	29	11
Kulturminnekriminalitet	3	-	2	6	5
Arbeidsmiljøkriminalitet	2	3	2	22	4
Annen miljøkriminalitet	1	1	5	7	1
Annet	17	22	12	14	12
Ren datateknisk eller annen bistand	49	85	164	223	144
Sum	136	376	266	384	252

*) Det høye antallet bistandssaker vedrørende forbrytelser i gjeldsforhold og regnskapsovertredelser i 2000 skyldes konkursprosjektet som ØKOKRIM avsluttet det året.

9.					
Hvitvaskingsmeldinger	1999	2000	2001	2002	2003
Innkome meldinger	787	890	992	1 291	3 459
Meldinger vedlagt verserende straffesak	60	102	45	60	55
Meldinger som har ført til at det ble åpnet ny straffesak	57	90	145	130	124
Nye sakskomplekser ved ØKOKRIM på grunnlag av meldinger	1999	2000	2001	2002	2003
	5	6	5	6	4

Hvitvasking

ØKOKRIMs hvitvaskingsteam har som oppgave å motta og behandle meldinger om mistenkelige transaksjoner fra banker og andre finansinstitusjoner.

Hvitvaskingsteamet har en desk, som er felles informasjonssentral for ØKOKRIM og som er betjent i kontortiden.

I 2003 mottok ØKOKRIM 3 459 hvitvaskingsmeldinger. Tabellen på side 12 viser hvor mange meldinger ØKOKRIM har mottatt de 5 siste årene, og i hvor mange meldinger mistanken om sammenheng med utbytte av en straffbar handling ble styrket etter behandlingen hos ØKOKRIM.

Av totalt 3 459 meldinger mottatt i 2003 utgjør meldinger fra American Express 2 513. I 2003 la Hvitvaskingsteamet om rutinene for mottak og registrering av meldinger fra American Express, og dette er årsaken til økningen i antall meldinger fra 2002 til 2003. Skiller man ut meldingene fra American Express fra statistikken, ser man at antallet meldinger fra de øvrige meldepliktige gruppene har gått ned fra 1 291 i 2002 til 946 i 2003. En årsak til nedgangen kan bl.a. være at kriminelle etter hvert har blitt kjent med at banker og andre finansinstitusjoner melder fra til ØKOKRIM om mistenkelige transaksjoner. Meldesystemet bidrar derfor til å motvirke hvitvasking.

De 124 meldingene hvor mistanken ble styrket, er enten blitt oversendt lokalt politidistrikt eller har resultert i at ØKOKRIM har åpnet sak. På grunnlag av meldinger åpnet ØKOKRIM etterforskning i 4 sakskomplekser i 2003. Tabellen på side 12 viser hvor mange sakskomplekser ØKOKRIM har åpnet etterforskning i på grunnlag av meldinger de 5 siste årene.

Kompetanseutvikling, opplysningsvirksomhet og forebyggende arbeid

ØKOKRIM driver en omfattende ekstern opplærings- og opplysningsvirksomhet i form av forelesninger, foredrag og innlegg på møter, konferanser og seminarer. Slike opplærings- og informasjonstiltak har også en forebyggende virkning. Noen medarbeidere ved ØKOKRIM skriver også fagartikler og -bøker.

Mange av medarbeiderne ved ØKOKRIM deltar som kursledere og foredragsholdere på fagområder som er knyttet til deres arbeid ved enheten. Blant annet underviser flere av ØKOKRIMs tilsatte ved Politi- og Høgskolen, Tollskolen, Skatteetatens kursvirksomhet og Kystvakten.

ØKOKRIM har i 2003 arrangert 1 seminar om etikk og verdier. Foruten medarbeidere fra ØKOKRIM deltok personer fra privat næringsliv og offentlig forvaltning på dette seminaret. I 2003 har ØKOKRIM hatt møter med media for å informere om ØKOKRIMs arbeid.

Når det gjelder **økonomisk kriminalitet** har ØKOKRIM i 2003 blant annet

- vært med på å planlegge det nye økostudiet ved Politi- og Høgskolen som settes i gang høsten 2004
- avlagt besøk ved bedrifter for å informere om korrupsjonsbekjempelse
- arrangert et todagers fagseminar for politi- og bistandsrevisorene
- arrangert fagseminar for økoteamene i politidistriktene
- utgitt boken *Inndragning* i ØKOKRIMs skriftserie

- avholdt en hvitvaskingskonferanse med deltakere fra banker, finansinstitusjoner og Oslo politidistrikt
- avholdt et møte med Kontaktforum (representanter fra bank- og finansnæringen) og Samarbeidsgruppen (representanter fra kontrollorganene) om oppfølging av de 40 anbefalingene som FATF (Financial Action Task Force) har utarbeidet
- utgitt nyhetsbrevet *2-17 Hvitvaskings- og inndragingsnytt* 2 ganger (informasjon til meldepliktige institusjoner)
- holdt foredrag og undervisning for nye meldepliktige grupper (spesielt advokater og revisorer)
- utgitt 2 nyhetsbrev til økoteamene i politidistriktene
- utarbeidet beskrivelser av de ulike kriminalitetsområdene og lagt ut på hjemmesiden

Når det gjelder **datakriminalitet** har ØKOKRIM i 2003 blant annet

- avholdt 2 kurs i etterforskning av datakriminalitet trinn I og ett kurs trinn II ved Politihøgskolen
- holdt foredrag på sikkerhetskonferansen 2003, som ble arrangert av Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO)
- holdt foredrag for VDI Sikkerhetsforum

Når det gjelder **miljøkriminalitet** har ØKOKRIM i 2003 blant annet

- vært faglig ansvarlig for og bidratt til å gjennomføre Politihøgskolens etterutdanning i etterforskning av miljøkriminalitet
- arrangert et seminar om bekjempelse av miljøkriminalitet for blant annet politidistriktenes miljøkoordinatorer og påtaleansvarlige for miljø saker
- deltatt i et miljøprosjekt i regi av Politidirektoratet
- utgitt 4 numre av tidsskriftet *Miljøkrim*
- utgitt 9 numre av det elektroniske nyhetsbrevet *Miljønytt* (til politidistriktene)
- gitt bistand til politidistriktene med opprettelse av miljøforum

Hospitering

ØKOKRIM har 6 hospitantstillinger for etterforskere og påtalejurister fra politidistriktene.

Formålet med hospitantordningen er å utvikle kompetansen hos ansatte ved andre politidistrikter når det gjelder etterforskning og iretteføring av saker som dreier seg om økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Hospiteringstiden er 1 år, og inntak av nye hospitanter skjer så langt det er mulig i januar hvert år. Hospitantene tjenestegjør vanligvis ved 1-3 team i løpet av hospiteringsperioden.

I 2003 har også én jurist fra Skattedirektoratet og to tollrevisorer hospitert ved ØKOKRIM.

Politiets datakrimsenter har i tillegg en egen ordning med korttidshospitering på 3 måneder. I 2003 har Politiets datakrimsenter hatt én korttidshospitant.

Samarbeid med kontrollorganene

ØKOKRIM har et omfattende samarbeid med ulike kontrollorganer, både i generelle spørsmål og konkrete saker. Ledelsen ved ØKOKRIM har faste, halvårlige møter med Kredittilsynet, Skattedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Konkurransetilsynet og Sentralskattekontoret for utenlandssaker. ØKOKRIM har kontakt også med flere andre kontrollorganer på mindre regelmessig basis.

Rådgivning overfor sentrale myndigheter og andre

Én av ØKOKRIMs oppgaver er å være rådgivende organ for sentrale myndigheter. Hvert år skriver ØKOKRIM flere høringsuttalelser om bl.a. lovforslag. ØKOKRIM deltar også i ulike utvalg og arbeidsgrupper. I 2003 har ØKOKRIM bl.a. deltatt i

- Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK)
- Konkurranselovutvalget
- Særorganutvalget
- Skattelovutvalget
- Konkursrådet
- Etterutdanningsrådet for Den høyere påtalemyndighet
- Embetsmannsgruppen mot økonomisk kriminalitet (EMØK)
- Datakrimutvalget
- Næringslivets sikkerhetsråd (NSR)
- en arbeidsgruppe som har evaluert bistandsrevisorordningen i politidistriktene
- ledet en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til anmeldelsesinstruks for skatteetaten samt retningslinjer for samhandlingen mellom politiet og skatteetaten
- styringsgruppen for prøveprosjektet "Samarbeid om forebyggende økonomisk kontroll" (SØK)
- ledelsesgruppe for kommunikasjonskontroll (KK)
- teknologirådets referansegruppe for IKT og personvern (sender ut nyhetsbrev til stortingspolitkerne)
- referansegruppen for Biodiversitetsutvalget
- rådgivende utvalg for Statens naturoppsyn (SNO)

Internasjonalt samarbeid

Etterforskning av komplekse saker med forgreninger til utlandet forutsetter at ØKOKRIM har kontakt og samarbeid med utenlandske politimyndigheter. I tillegg til samarbeid i konkrete saker deltar ØKOKRIM i internasjonalt samarbeid av mer generell karakter på ulike områder.

Når det gjelder **økonomisk kriminalitet** har ØKOKRIM i 2003 blant annet

- deltatt i Europols arbeidsgruppe vedrørende timeshare-bedragerier
- deltatt i OECDs evaluering fase II av Norges implementering av OECD-konvensjonen om bekjempelse av bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestemenn
- vært det nasjonale, sentrale organ for behandling av bistandsanmodninger på grunnlag av Europarådets hvitvaskingskonvensjon
- deltatt på Egmont Groups årskonferanse i Australia om bl.a. samarbeidsrutinene mellom de nasjonale hvitvaskingsenhetene
- vært representert i den norske delegasjonen i FATF (Financial Action Task Force)
- deltatt i ekspertgruppen for hvitvasking under Baltic Sea Task Force
- bidratt til å utvikle et politidistrikt i Serbia ved bl.a. å holde kurs i etterforskning av økonomisk kriminalitet (ØKOKRIM gjorde dette ved et annet politidistrikt i Serbia i 2002)
- deltatt på nordisk økokonferanse i Danmark. På konferansen utveksles erfaringer mellom de sentrale politienheter som arbeider med økonomisk kriminalitet i Norden

Når det gjelder **datakriminalitet** har ØKOKRIM i 2003 blant annet

- blitt opptatt som medlem i G-8-nettverket
- vært vertskap for et Encase intermediate kurs for Guidance Software
- vært vertskap for European Working Party on Information Technology Crime (en ekspertgruppe under Interpol)
- hatt undervisning for tsjekkisk og serbisk politi
- deltatt i arbeidsgruppen til ENFSI (European Networks of Forensic Science Institutes). ENFSI er et nettverk bestående av deltakere fra ekspertgrupper ved datakrimlaboratorier i Europa
- deltatt på møter i Interpol innenfor European Working Party on Information Technology Crime i Lyon og Haag
- holdt foredrag for Cyber Crime Expert Meeting Europol
- holdt foredrag og åpnet konferansen International Association of Financial Crimes Investigation (IAFCI). IAFCIs mål er å samarbeide for å bekjempe kredittkortsvindel

Når det gjelder **miljøkriminalitet** har ØKOKRIM i 2003 blant annet

- hatt formannskapet i ekspertgruppen for bekjempelse av miljøkriminalitet i Østersjølandene (Baltic Sea Task Force)
- vært representert i to undergrupper i Baltic Sea Task Force-samarbeidet (ulovlig grensekryssende handel med farlig avfall og oljeforurensning fra skip)
- arrangert annen del av et kurs i bekjempelse av miljøkriminalitet for estisk politi

ØKONOMISK KRIMINALITET

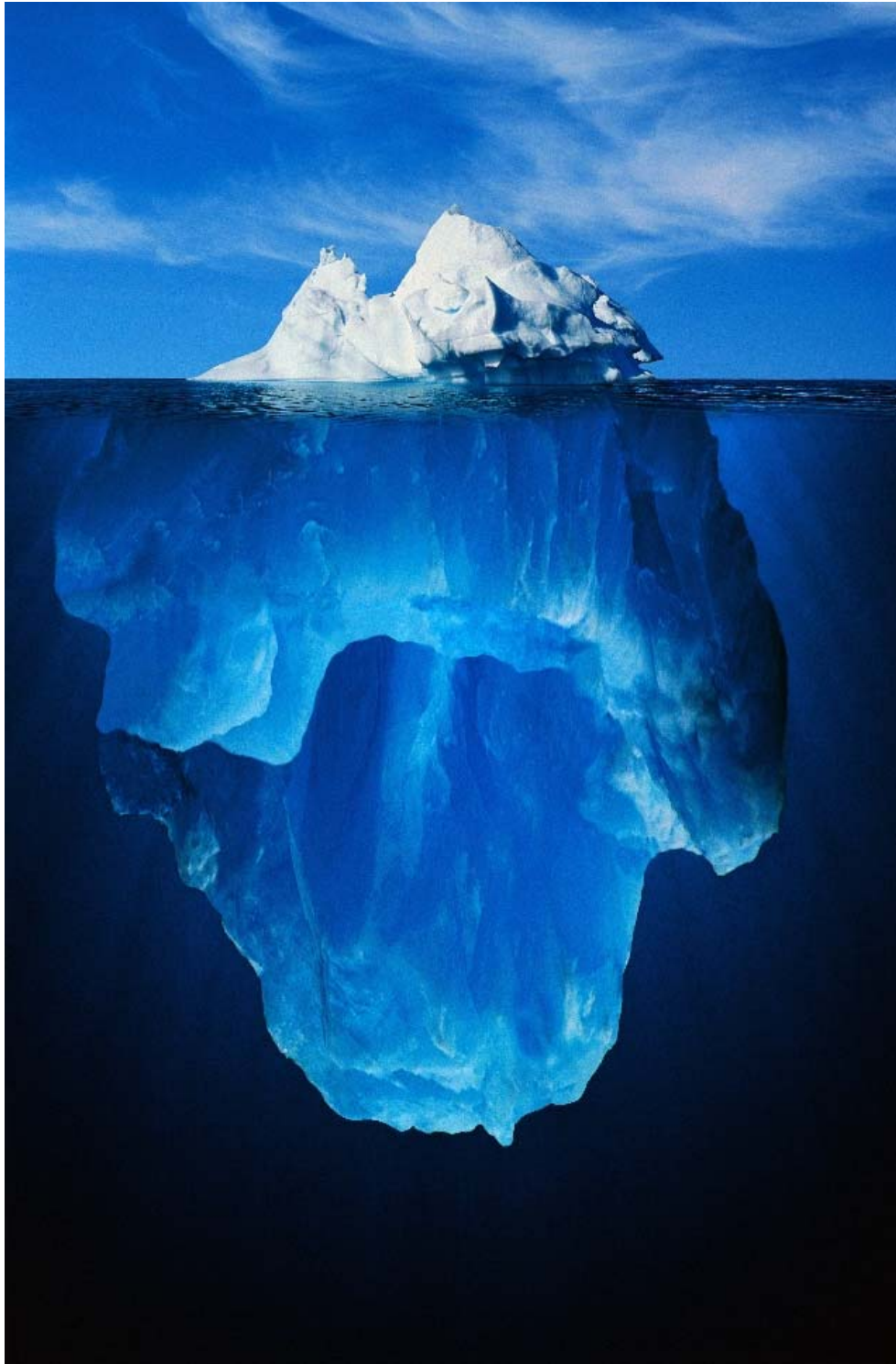
Økonomisk kriminalitet er ofte nært knyttet til næringslivet og annen organisert virksomhet i privat og offentlig sektor.

Sakene gjelder blant annet

- grove bedragerier
- regnskapskriminalitet
- konkursskriminalitet
- skatte-, avgifts- og tollunndragelser
- kriminalitet knyttet til verdipapirmarkedet
- konkurransekriminalitet
- korrupsjon, utroskap og underslag
- hvitvasking (hvitvasking)

Utviklingen innenfor økonomisk kriminalitet viser at

- de kriminelle samarbeider i nettverk i større grad enn før
- mange kriminelle skjuler sin virksomhet i utlandet
- det skjer stadig oftere at personer som er skattepliktige til Norge, oppgir bosted/opphold i utlandet og/eller unngår beskatning ved å fakturere fra utenlandske selskaper som er opprettet nettopp for dette formålet
- flere kriminelle benytter tjenester i utlandet som diskret forvalter penger gjennom ulike administrative, finansielle og juridiske tjenester som gjør det enklere å skjule og hvitvaske utbyttet fra kriminelle handlinger
- fordi banker og andre har meldeplikt til ØKOKRIM ved mistenkelige transaksjoner, er det grunn til å anta at kriminelle i stadig større utstrekning smugler valuta over landets grenser
- næringslivet omstruktureres, og antall enheter blir færre og større. Dermed øker risikoen for ulovlige avtaler innenfor karteller, f.eks. om prissamarbeid, for å begrense konkurransen i markedet
- noen av de største utfordringene for det noterte verdipapirmarkedet vil fortsatt være knyttet til innsidehandel, bevisste lekkasjer og kursmanipulering
- globaliseringen og utviklingen av informasjonsteknologien øker risikoen for at nordmenn vil bli utsatt for investeringsbedragerier eller selv vil begå slike handlinger
- mye tyder på at offentlige ordninger for overføringer av næringsstøtte, støtte til organisasjoner, forskningsprogrammer mv. misbrukes, og at dette i liten grad blir avdekket ved kontroller og revisjoner
- økt mobilitet og mindre lojalitet i arbeidslivet, økt konkurranse og internasjonalisering gjør at samfunnet kan bli mer utsatt for korrupsjon enn tidligere
- antall konkurser er høyere enn noensinne. Erfaringer viser at mulige straffbare forhold avdekkes i mellom halvparten og to tredjedeler av de åpnede konkurser
- kriminelle klarer å skaffe seg legitimasjonsdokumenter og opptre under andre persons identitet for å begå lovbrudd

Vi kjenner ikke omfanget av økonomisk kriminalitet. Vi antar at mørketallene er svært store. ØKOKRIM etterforsker kun toppen av isfjellet. Bekjempelse av økonomisk kriminalitet er ikke en oppgave for ØKOKRIM alene. Vi spiller på lag med resten av politiet, kontrollorganene, næringslivet og andre. (Foto: Corbis/Scanpix)

Noen egne saker fra 2003

Grove bedragerier og underslag

- I april 2003 ble seks personer pågrepet i Oslo, Follo og Tvedestrand. Tre av dem ble varetektsfengslet i forbindelse med merverdiavgiftsbedragerier i tre selskaper. Saken startet med en henvendelse fra Oslo fylkesskattekontor, som hadde fått mistanke om forfalskede dokumenter i forbindelse med innsendte krav om restitusjon. Restitusjonskravene som var sendt fylkesskattekontoret, var på henholdsvis 1,8 millioner, 1,2 millioner og 7,8 millioner kroner. Fordi ØKOKRIM aksjonerte umiddelbart, ble utbetalingene av 1,2 og 7,8 millioner sanset i tide. To personer er tiltalt i saken, én person har fått tilståelsesdom i tingretten og to har fått forelegg (10 000 og 12 000 kroner). Sistnevnte forelegg er vedtatt. I tillegg er det vedtatt ett inndragningsforelegg på 160 000 kroner. Saken er oversendt tingretten til berømmelse.
- I mars 2003 ble en person fra Grimstad tiltalt for merverdiavgiftsbedragerier. Gjennom sitt enkeltmannsforetak hadde tiltalte uriktig fakturert salg av stein til sitt aksjeselskap på til sammen 207,4 millioner kroner. Selskapet krevde dermed uriktig fradrag for inngående merverdiavgift på til sammen 49,6 millioner kroner, hvorav 36,4 millioner ble utbetalt fra skattefogden. Mannen er også tiltalt for bedrageri på 25 millioner kroner mot et finansieringsselskap ved at han benyttet uriktige regnskaper for å få lånefinansiert kjøp av anleggsmaskiner. Saken skal behandles i tingretten fra april 2004.
- I januar 2004 ble tre menn dømt til fengsel i henholdsvis 3 år, 6 måneder og 5 måneder for grove bedragerier. Hovedmannen ble i tillegg dømt til tap av retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet i 5 år. Han ble også dømt til å betale erstatning til fem investorer med til sammen 3 619 464 kroner. Erstatning til den ene av de fem investorene betaler han sammen med de to andre domfelte. Den fjerde tiltalte i saken ble frikjent. De domfelte er dømt for å ha forledet en rekke investorer til å innbetale til sammen ca. 10 millioner kroner. Investeringene skulle bl.a. gå til finansiering/refinansiering av lån og til gebyrer/avgifter i forbindelse med pengetransaksjoner fra Nigeria. Investorene ble forespeilet stor fortjeneste. Lån ble ikke gitt, og pengetransaksjoner ble ikke gjennomført. Investorene har tapt de investerte pengene.
- I desember 2003 ble Norsk Målungdom og seks personer i organisasjonen dømt for å ha gitt falsk forklaring til offentlig myndighet. De seks ble alle idømt fengselsstraffer: én person til fengsel i 6 måneder og 3 000 kroner i saksomkostninger, to personer til fengsel i 6 måneder og 1 500 i saksomkostninger, to personer til fengsel i 120 dager og 1 500 i saksomkostninger, én person til fengsel i 120 dager (hvorav 30 dager betinget) og 1 500 i saksomkostninger. Organisasjonen Norsk Målungdom ble dømt til å betale 100 000 kroner i bot til statskassen, samt til å tilbakebetale 2 881 072 kroner til Barne- og Familiedepartementet. I årene 1998-2001 søkte Norsk Målungdom Fordelingsutvalget om "Grunnstøtte til Nasjonalt arbeid". I forbindelse med søknadene oppgav Norsk Målungdom uriktig antall medlemmer og lokallag. De feilaktige opplysningene i søknadene medførte at Fordelingsutvalget i årene 1998-2001 utbetalte for mye støtte til organisasjonen. De seks personene har anket. Den delen av dommen som gjelder organisasjonen, er rettskraftig.

- I november 2002 anmeldte fire banker to personer i det såkalte Finance Credit-systemet til ØKOKRIM for bedrageri og regnskapsovertredelse i forbindelse med kreditt på 450 millioner kroner, senere forhøyet til 575 millioner kroner, som Finance Credit Norge ASA fikk i 2000/2001. Senere har flere andre banker anmeldt de samme to personene. Anmeldelsene gjelder misbruk av lån på ca. 1,4 milliarder kroner. Finance Credit-systemet består av komplekse selskapsstrukturer i Norge og utlandet, blant annet i skatteparadiser. De fleste av selskapene i Finance Credit-systemet er tatt under konkursbehandling eller er under avvikling. I juli 2003 ble den ene av de to personene i Finance Credit-systemet tiltalt for grovt bedrageri mot syv banker for til sammen ca. 1,4 milliarder kroner, dokumentfalsk, alvorlige regnskapsovertredelser og fremleggelse av uriktige opplysninger. I september 2003 ble den andre personen tiltalt for de samme forholdene. I desember 2003 og januar 2004 tok ØKOKRIM ut to tilleggstitaler mot den sistnevnte personen for henholdsvis grov økonomisk utroskap og bounndragelse. Saken mot den sistnevnte personen skal behandles i tingretten fra februar 2004.
- I september 2003 tok ØKOKRIM ut tiltale mot fem personer i selskapet OVDS for bedrageri mot Statens Vegvesen og Nordland fylke og økonomisk utroskap mot selskapet OVDS. Handlingen fant sted i tidsrommet 1993-2002. I tillegg utstedte ØKOKRIM et forelegg på 2 millioner kroner mot selskapet OVDS. Selskapet ble også pålagt å betale erstatning til staten med til sammen ca. 104,9 millioner kroner. Grunnlaget for tiltalen og forelegget er at selskapet i forbindelse med tilskuddsforhandlinger med Statens Vegvesen har drevet feilrapportering om sin fergedrift. Forelegget er ikke vedtatt. Saken skal behandles i tingretten i april 2004.

Utroskap

- I mars 2003 ble to personer fra Sør-Trøndelag dømt til henholdsvis 1 år og 2 måneders og 6 måneders fengsel (hvorav 90 dager betinget) for grov økonomisk utroskap, regnskapsovertredelser og overtredelse av ligningsloven. Begge ble ilagt saksomkostninger. Den ene ble i tillegg dømt til rettighetstap i 3 år samt inndragning av 1 million kroner. Dommen er rettskraftig. Saken var en spin-off-sak fra et større sakskompleks i Oslo hvor tre personer er tiltalt for omfattende merverdiavgiftsbedragerier, grov økonomisk utroskap, regnskapsovertredelser, overtredelse av ligningsloven, brudd på verdipapirfondloven med mer. Hovedsaken skal behandles i tingretten fra februar 2004.

Skatte- og avgiftsunndragelser

- I oktober 2003 ble Ålesund-selskapet West Fish AS ilagt et forelegg på 2 millioner kroner samt inndragning på 5,3 millioner kroner for å ha deklart fisk og fiskeprodukter som norske, til tross for at varene var av russisk opprinnelse. I henhold til handelsavtaler mellom Norge og EU gis det tollreduksjon eller tollfrihet på fisk og fiskeprodukter som har norsk opprinnelse. Ved å oppgi at varene hadde norsk opprinnelse unndrog selskapet totalt 5,3 millioner kroner fra tollmyndighetene i EU. To av selskapets representanter er tiltalt for det samme forholdet. Selskapet har ikke vedtatt forelegget. Saken skal behandles i tingretten fra august 2004.

Børs- og verdipapirkriminalitet

- I februar 2003 ble en investor av tingretten dømt til 1 års fengsel, hvorav 10 måneder betinget, og inndragning av nærmere 1,8 millioner kroner. Beløpet utgjorde hele gevinsten

han oppnådde i forbindelse med en aksjehandel. Saken gjaldt kjøp av 200 000 aksjer i 1998 i det børsnoterte selskapet Finansbanken ASA. I en telefonsamtale svarte investoren bekreftende på spørsmål fra en kjent finansiell rådgiver om han var villig til å bli innsider i Finansbanken. Under samtalen fikk investoren fortrolig og presis informasjon som var egnet til å påvirke aksjekursen i Finansbanken vesentlig i positiv retning. Etter samtalen kjøpte investoren 200 000 aksjer i Finansbanken gjennom en sveitsisk bank på en slik måte at den sveitsiske banken i alle sammenhenger fremstod som eier. Kort tid etter kjøpet offentliggjorde Storebrand ASA et tilbud til samtlige aksjonærer i Finansbanken om å kjøpe deres aksjer til 40 kroner pr. aksje. Denne prisen var ca. 43 % høyere enn det investoren hadde betalt for aksjene. Ved salget oppnådde han en gevinst på ca. 2 millioner kroner ved å misbruke innsideopplysninger. Dommen ble anket til lagmannsretten som i februar 2004 dømte ham til 1 års fengsel, hvorav 11 måneder betinget, og inndragning av ca. 2 millioner kroner. Dommen er ikke rettskraftig.

- I mars 2003 ble en investor dømt for ulovlig innsidehandel ved tilståelsesdom i tingretten. Han fikk 90 dager betinget fengsel og 50 000 kroner i bot. Investoren svarte ”ja” på spørsmål fra aksjemegleren sin om han aksepterte å bli gjort til innsider. Deretter fikk han informasjon fra megleren om at det i løpet av to dager ville bli solgt 22,7 millioner aksjer i Pan Fish ASA. Investoren forstod at opplysningene han fikk, ville medføre en nedgang i aksjekursen i Pan Fish når de ble kjent i markedet. Til tross for dette solgte investoren like etterpå 10 000 aksjer i selskapet gjennom et annet verdipapirforetak. Da de aktuelle opplysningene like etter ble gjort kjent i markedet, gikk aksjekursen kraftig ned. Investoren kontaktet da et tredje verdipapirforetak, kjøpte 10 000 aksjer i Pan Fish og oppnådde på denne måten en gevinst ved ulovlig bruk av innsideopplysninger.
- I september 2003 ble en tidligere aksjemegler idømt 60 dagers betinget fengsel og 30 000 kroner i bot for medvirkning til overtredelse av meldepliktbestemmelsen, tilskyndelse til innsidehandel, lekkasje av innsideopplysninger samt grovt brudd på god forretningsskikk. Megleren mottok ordre fra en ledende ansatt i Tomra ASA på et stort kjøp av aksjer i selskapet. Den ansatte hadde meldeplikt til Oslo Børs for kjøp av aksjer i Tomra på bakgrunn av sin sentrale posisjon i selskapet. Han overholdt ikke meldepliktreglene, og ØKOKRIM mente at megleren hadde medvirket til overtredelsen. Videre kjente megleren til at opplysninger om kjøpsordren kunne medføre en oppgang i aksjekursen i Tomra når dette ble kjent i markedet. Til tross for dette oppfordret han tre investorer til å kjøpe aksjer i selskapet, og i ett tilfelle gav han også innsideinformasjon om ordren til investoren. To av investorene kjøpte aksjer på bakgrunn av meglerens anbefaling, og megleren ble dømt for tilskyndelse til ulovlig innsidehandel i disse tilfellene. Den tredje investoren kjøpte ikke aksjer i Tomra, og megleren ble dømt for forsøk på tilskyndelse i dette tilfellet. Tingretten kom også til at megleren grovt hadde brutt kravet til god forretningsskikk ved sin opptreden. ØKOKRIM har anket over straffutmålingen.

Hvitvasking

- I 2003 ble det avsagt to dommer ved Oslo tingrett i saker som angår såkalte hawalabanker. I mai 2003 ble fire personer av etnisk somalisk opprinnelse idømt fengselsstraffer. Hovedmannen ble dømt til fengsel i 1 år og 6 måneder, mens de tre øvrige ble dømt til 30 dager, 45 dager og 30 dager (den siste dommen var betinget). Hovedmannen ble dømt for å ha unnlatt bokføring, unnlatt å levere inn selvangivelse og for å ha drevet betalingsformidling

uten nødvendig tillatelse fra Norges Bank. Han ble også dømt for hvitvasking (straffeloven § 317) og for brudd på hvitvaskingsregler i finansieringsvirksomhetsloven. De tre øvrige ble domfelt for medvirkning til ulovlig betalingsformidling. Dette var den første dommen i en norsk straffesak som gjelder lovligheten av en slik betalingstjeneste. I juli 2003 ble tre personer av etnisk somalisk opprinnelse dømt i en tilsvarende sak. Hovedmannen ble dømt til fengsel i 1 år og 2 måneder, mens de to andre ble dømt til 45 dagers betinget fengsel. De to dommene er delvis rettskraftige. Anken for den delen av dommen som ikke er rettskraftig, skal behandles av lagmannsretten i oktober 2004.

Brudd på konkurranselovgivningen

- I august 2003 utferdiget ØKOKRIM et forelegg på 6,5 millioner kroner mot en elektrogrossist for ulovlig samarbeid med andre elektrogrossister om fastsetting av listepriser på elektroprodukter. Forelegget er vedtatt.

Korrupsjon

- I april 2003 tok ØKOKRIM ut tiltale mot en tidligere administrasjons- og økonomisjef og en tidligere teknisk kontrollør i Røde Kors for grov økonomisk utroskap. Ifølge tiltalen skal den tidligere lederen ha sørget for å tildele en kontrakt om rehabilitering av en av organisasjonens eiendommer til et selskap som ble kontrollert av ham selv og/eller hans to brødre. I avtalen mellom Røde Kors og selskapet var prisen på rehabiliteringen satt til 19 millioner kroner. I løpet av prosjektperioden (1997-1998) fakturerte selskapet Røde Kors for til sammen mer enn 16 millioner kroner i tillegg til dette kontraktsbeløpet. Etter ØKOKRIMs oppfatning var minst 7,3 millioner kroner av dette beløpet fakturert som tilleggsarbeider som i realiteten ikke var utført. Økonomisjefen sørget for at tilleggsbeløpene i de uriktige fakturaene ble utbetalt, og den tidligere Røde Kors-sjefens to brødre er tiltalt for medvirkning til denne utroskapsforbrytelsen. En tidligere teknisk kontrollør i Røde Kors skal også ha mottatt ca. 200 000 kroner i bestikkelse fra den ene av de tre andre tiltalte. Hovedforhandlingen var opprinnelig berammet til januar 2004. På grunn av sykdomsforfall hos en av de tiltalte ble imidlertid saken utsatt til august 2004.
- I september 2003 innledet ØKOKRIM etterforskning mot Statoil ASA. Bakgrunnen var medieoppslag om en konsulentavtale Statoil ASA hadde inngått med et utenlandsk konsultentselskap i forbindelse med Statoils engasjement i Iran. Statoil er formelt siktet for overtredelse av straffelovens bestemmelser om korrupsjon. Saken er fortsatt under etterforskning.

Noen bistandssaker fra 2003

I 2003 har ØKOKRIM gitt bistand til blant annet

- Hedmark politidistrikt ved etterforskning og i rettsføring av sak hvor en person var anmeldt av selskapet Røde Kors Automatene for grovt underslag. Vedkommende var agent for fornærmede og hadde ansvar for drift og økonomisk oppgjør for spilleautomater i sitt distrikt. Han ble funnet skyldig i å ha underslått i underkant av 370 000 kroner fra selskapet Røde Kors Automatene.

- Øst-Finnmark politidistrikt ved etterforskning av en sak mot et regnskapskontor som var anmeldt av Norsk Folkehjelp for underslag av ca. 300 000 kroner og av Finnmark fylkes-skattekontor for en rekke andre overtredelser. Saken inngår i en annen sak mot et annet regnskapskontor som er under etterforskning.
- Vest-Finnmark politidistrikt ved etterforskning av en fiskefusksak i Havøysund med forgreninger til Vestlandet. Fiskemottaket i Havøysund er mistenkt for i 1999 og 2000 å ha mottatt ca. 1 000 000 kg torsk og hyse til en verdi av ca. 15 000 000 kroner som ikke er blitt ført på brygge- og sluttseddel. Eier, daglig leder og ca. 10 skipperer ved et rederi på Stadlandet er siktet for å ha levert store deler av denne fisken.
- Telemark politidistrikt ved etterforskning av en sak mot styret og daglig leder i forbindelse med konkurser i et hotell driftselskap og en butikk, hvor det er mistanke om drift for kreditorenes regning, bedrageri, dokumentfalsk, regnskapsmangler, brudd på skattebetalingsloven og ligningsloven.
- Telemark politidistrikt ved etterforskning av en sak mot styreleder i et borettslag for bedrageri ved utferdigelse av fiktive timelister, økonomisk utroskap ved aksept av overfakturering mot returprovisjon og underslag ved kjøp av privat utstyr for borettslagets regning, totalt i overkant av 1 million kroner.
- Romerike politidistrikt med inndragningskrav i en narkotikasak hvor det ble beslaglagt 5 kg heroin. I tingretten ble hovedmannen dømt til 14 års fengsel, men han ble ikke idømt inndragning. Dommen ble anket, og i lagmannsretten ble han dømt til 16 års fengsel og 1,5 millioner i inndragning. Inndragningsbeløpet var i samsvar med aktors påstand.

I 2003 påbegynte ØKOKRIM og Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) en ny mørketallsundersøkelse om datakriminalitet. Den forrige undersøkelsen ble gjennomført i 2001/2002. Den nye undersøkelsen vil bli ferdig i løpet av juni 2004. Formålet med undersøkelsen er å finne ut i hvilken grad norske virksomheter utsettes for datakriminalitet, om problemet er tilstrekkelig belyst, og om nødvendige tiltak blir satt i verk. (Foto: Corbis/Scanpix)

DATAKRIMINALITET

Datakriminalitet defineres gjerne som straffbare handlinger som begås ved utnyttelse av informasjon- og kommunikasjonsteknologi, f.eks. ulovlig inntrengning i datasystemer for å få tilgang til dataressurser eller for å slette eller endre data. Datakriminalitet kan også være spredning av f.eks. bilder av seksuelle overgrep mot barn. Internett er det verktøyet som brukes mest ved slike forbrytelser. For å kunne straffeforfølge personer som begår datakriminalitet, trenger politiet tilgang til sporingsinformasjon fra tilbydere av kommunikasjonstjenester i inn- og utland. Det er av avgjørende betydning for etterforskning av datakriminalitet at tjenestetilbydere får plikt til å lagre sporingsinformasjon. Det er meningen at Datakrimutvalget skal behandle dette spørsmålet i 2004.

ØKOKRIM bistår politidistriktene med dataetterforskning i alle typer straffesaker. Utnyttelse av elektroniske spor får stadig større betydning i saker som gjelder f.eks. økonomisk kriminalitet, narkotika, sedelighet og drap.

De viktigste former for datakriminalitet er

- dataangrep
- databedrageri
- informasjonsheleri
- uautorisert endring og sletting av data (skadeverk)
- uautorisert bruk av datasystemer
- dokumentfalsk
- piratkopiering
- beskyttelsesbrudd - TV- og radiosignaler

ØKOKRIM har prioritert saker som gjelder dataangrep via elektroniske nettverk. Samfunnet er blitt mer avhengig av informasjons- og kommunikasjonssystemer, som er et viktig hjelpemiddel i offentlig og privat virksomhet. Dataangrep kan få alvorlige konsekvenser. I noen tilfeller lammes bedrifter og viktige samfunnsfunksjoner. Dataangrep krenker integriteten til eieren av dataanlegget. Selv om dataangrep ikke alltid fører til store økonomiske tap, skapes det en generell skepsis til bruk av nettjenester, noe som bl.a. hemmer utviklingen av elektronisk handel.

Utviklingen innenfor datakriminalitet og annen kriminalitet hvor datateknologi benyttes til å begå straffbare handlinger viser at

- de kriminelle har tilegnet seg datateknisk kompetanse og har tilgang til avansert teknologi som gjør det enklere å organisere virksomheten og operere på tvers av landegrensene
- spesielt utviklede IKT-verktøy benyttes for å få tilgang til andres datamaskiner
- de kriminelle truer stadig oftere med å slette eller endre informasjon eller sette kommunikasjonssystemer ut av drift
- de kriminelle klarer stadig oftere å opptre anonymt, slik at det blir vanskelig å spore deres identitet, og de krypterer informasjonen slik at den ikke blir lesbar
- digital teknologi muliggjør enklere og bedre produksjon av piratprodukter
- nye digitale medier og utstyr gir de kriminelle bedre muligheter til å forfalske/tappe elektronisk informasjon, bl.a. til illegal produksjon og spredning av bankkort
- nettverkstilknytning og programvare for automatisert belastning av kredittkort fører til en økning i antallet kortbedragerier
- bruk av banktjenester på Internett gjør det vanskeligere å identifisere brukerne, og det blir enklere for de kriminelle å hvitvaske penger gjennom elektroniske overføringer

- Internett benyttes stadig oftere til spredning av barnepornografisk materiale og rasistiske ytringer, planlegging av drap, bedrageri, hvitvasking og narkotikaomsetning
- bruk av digitale kameraer muliggjør produksjon og spredning av barnepornografi på en enklere måte
- stadig flere personer/ansatte stjeler vital informasjon (kildekoder, forretnings- eller driftsplaner) i forbindelse med overgang til nytt arbeidssted

Noen egne saker 2003

Dataangrep og skadeverk

- En mann ble dømt til samfunnstjeneste i 148 timer, inndragning av utstyr samt erstatning på 23 000 kroner og saksomkostninger på 5 000 kroner for datainnbrudd og skadeverk på til sammen 236 forskjellige datasystemer i 19 forskjellige land. En annen mann ble dømt til samfunnstjeneste i 90 timer, inndragning av utstyr samt erstatning på 20 000 kroner og saksomkostninger på 5 000 kroner for datainnbrudd og skadeverk på til sammen 202 forskjellige datasystemer i 22 forskjellige land. Begge dommene er anket og skal behandles i lagmannsretten i april 2004.
- En mann ble dømt til samfunnstjeneste i 60 timer for datainnbrudd og skadeverk på datasystemet til en konkurrent. Dommen er anket til Høyesterett.
- En hovedfagsstudent ble dømt til 60 dagers betinget fengsel og bot på 3 000 kroner for datainnbrudd og heleri av til sammen ca. 650 000 passord og brukernavn til en større norsk teletilbyder. Dommen er rettskraftig.
- En mann er i lagmannsretten frikjent etter datainnbruddsbetstemmelsen i straffeloven for medvirkning til å lage et program som omgikk beskyttelsen på DVD-plater. Programutviklingen var ikke ulovlig, og heller ikke i strid med reglene i åndsverkloven. Dommen er rettskraftig.

Noen bistandssaker fra 2003

I 2003 har ØKOKRIM gitt bistand til blant annet

- Søndre Buskerud politidistrikt med rekonstruksjon og digital bildeanalyse i en drapssak
- Hordaland politidistrikt med passordknekking av krypterte data i narkotikasaker
- Oslo politidistrikt med bildeanalyse av elektronisk beslag i en sak knyttet til menneskesmugling av prostituerte
- SEFO med rekonstruksjon av digitale bilder og lyd
- Interpol med sporing av e-posttrusler rettet mot en utenlandsk regjeringssjef

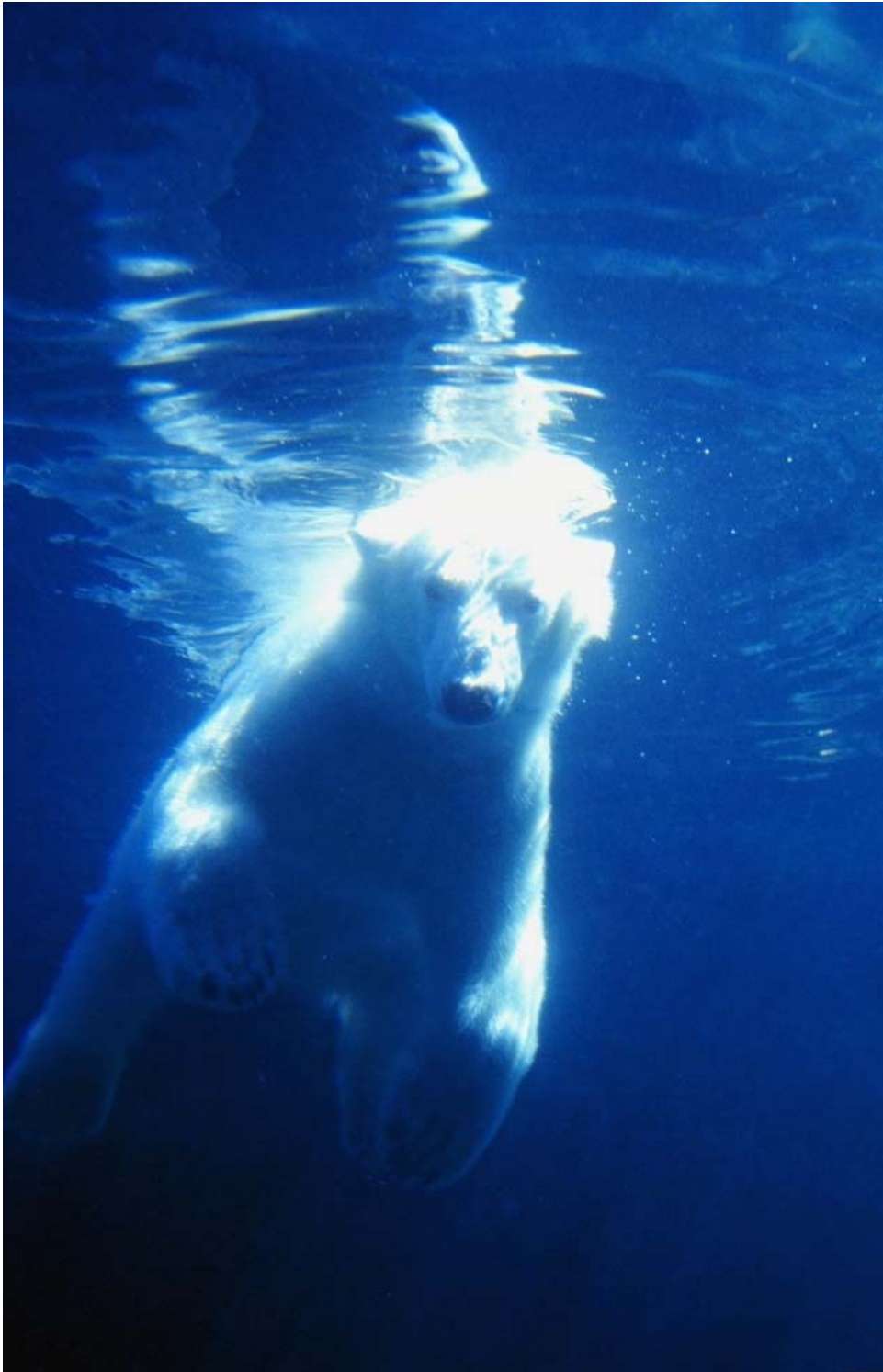
MILJØKRIMINALITET

Med miljøkriminalitet menes

- forurensning (inkludert næringsmiddelkriminalitet og håndtering av farlig avfall)
- natur- og faunakriminalitet
- kulturminnekriminalitet (inkludert overtredelse av plan- og bygningsloven)
- arbeidsmiljøkriminalitet

Utviklingen innenfor miljøkriminalitet viser at

- fordi det er kostbart å deponere farlig avfall på lovlig måte, vil trolig problemet med ulovlig dumping eller avfallsdeponering øke
- forurensning til sjøs forventes å øke. Russiske tankbåter vil i fremtiden frakte olje langs Norges kyst. Et uhell med en slik tankbåt kan få katastrofale konsekvenser
- det kan bli mer utbredt å tilsette helsefarlige stoffer i matvarer
- ulovlige terrenginngrep (vei- og hyttebygging) og ulovlig motorferdsel i naturreservater blir stadig mer utbredt
- handel med truede dyrearter blir stadig mer utbredt fordi slik handel gir stor fortjeneste, har lav straff og er vanskelig å oppdage
- ulovlig utførsel av antikviteter (den norske kulturarven) til utlandet, bl.a. via Internett-auksjoner, vil øke
- utviklingen av rovdyrstammer (bjørn, ulv, jerv og gaupe) og etablering av kjerneområder har forsterket konflikten mellom verneinteresser og næringsinteresser, noe som kan føre til økt ukontrollert beskatning
- høyt tempo og stadig strengere effektivitetskrav i produksjonen øker faren for at sikkerhetskrav tilsidesettes. Dermed øker risikoen for ulykker og større psykiske og fysiske belastninger for de ansatte. Mest utsatt er mobile arbeidsplasser og arbeidsplasser som bruker ufaglært og midlertidig arbeidskraft

ØKOKRIM har i 2003 hatt flere saker hvor personer har blitt domfelt for jakt på fredete dyr, bl.a. ulv, jerv og gaupe. Isbjørnen ble fredet i 1973. Det finnes om lag 3 000-5 000 isbjørner i Barentshavregionen. Norsk Polarinstitutt skal i 2004 lede et prosjekt for å telle isbjørner i denne regionen. Resultatet av tellingen vil foreligge i løpet av høsten 2004. (Foto: Corbis/Scanpix)

Noen egne saker fra 2003

Forurensning

- I desember 2002 ble foretaket Esso Norge ASA dømt til å betale en bot på 900 000 kroner for to utslipp av råolje fra raffineriet på Slagentangen i Tønsberg. Foretaket anket tingrettens dom, og lagmannsretten avviste anken i oktober 2003. I likhet med tingretten kom lagmannsretten til at foretaket hadde utvist uaktsomhet, idet utslippene var en følge av for dårlige tilsyns- og kontrollrutiner. Som tingretten fastsatte lagmannsretten boten til 900 000 kroner. Retten la vekt på at ett av utslippene hadde stort skadepotensial. Dommen er anket til Høyesterett.
- I juli 2003 ble to ledere for gjenvinningsbedriften Aluscan AS i Romsdal dømt for overtredelse av forurensningsloven. De ble dømt til 120 dagers fengsel, hvorav 90 dager ble gjort betinget. Bedriften tok imot avfall fra aluminiumsindustrien over store deler av Europa. De to bedriftslederne ble bl.a. dømt for over en lengre periode å ha sluppet urensset prosessvann direkte ut i Tingvollfjorden samt lagret langt mer oksid enn bedriften hadde tillatelse til. Begge ble også dømt for å ha avgitt falsk forklaring til SFT ved å opplyse at møllestøv som de mottok fra utlandet, ble gjenvunnet. Møllestøvet var ikke blitt gjenvunnet, men lagret på bedriftens område. De domfelte anket dommen, og ØKOKRIM anket bl.a. over straffeutmålingen. Ankene skal behandles i lagmannsretten i mars 2004.
- I august 2003 ble seks bedrifter ilagt forelegg på til sammen 600 000 kroner for mangelfull håndtering av elektrisk og elektronisk avfall. Foreleggene utgjør mellom 75 000 og 150 000 kroner for hver bedrift. Grunnlaget for foreleggene er at bedriftene har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser etter forskrift om kasserte elektriske og elektroniske produkter av 16. mars 1998 (EE-forskriften). Forskriften pålegger bedriftene bl.a. vederlagsfri henting av EE-avfall og informasjon til kunder om retur og gjenvinning av EE-produkter. Bedriftene har spart penger ved ikke å delta i noen av de etablerte returordningene for EE-avfall. Derfor omfatter foreleggene for fem av bedriftene også inndragning av vinning med 140 000-370 000 kroner for hver bedrift. Fem av bedriftene har vedtatt foreleggene.
- I april 2003 ble et selskap på Østlandet ilagt et forelegg på 40 000 kroner og 100 000 kroner i inndragning for overtredelse av lov om tilsyn med næringsmidler med forskrifter. Selskapet hadde markedsført og solgt en hårfjerningskrem etter at Statens næringsmiddeltilsyn hadde vedtatt forbud mot markedsføring og omsetning av dette produktet i Norge. Forbudet kom etter at det var rapportert om etseskader i ansiktet på personer i Danmark og Sverige. Forelegget er vedtatt.

Natur- og faunakriminalitet

- I januar 2003 ble en mann dømt i Høyesterett for brudd på viltloven fordi han hadde jaktet på gaupe i fredningstiden og ikke ført forsvarlig tilsyn med en ulovlig utsatt gaupefelle. Straffen ble en bot på 20 000 kroner og rettighetstap i 1 år. Høyesterett fant at viltloven § 19 også rammer den som driver jakt og fangst på en slik måte at det oppstår fare for unødige lidelser for viltet, ikke bare den som faktisk påfører viltet lidelser.
- I mai 2003 ble en mann dømt i Høyesterett til betinget fengsel i 45 dager. Mannen var selvstendig næringsdrivende, og under et besøk i Peru i oktober 2002 hadde han kjøpt en

rekke gjenstander, bl.a. piler, buer og spyd med utsmykking av fjær og skinn fra dyr som er oppført på lister over truede arter av vill flora og fauna (CITES-listen). Varene sendte han til Norge med fly. Da varene kom til Norge, ble de beslaglagt av Tollvesenet. I dommen uttaler Høyesterett bl.a. at lovgivning og rettsavgjørelser fra de senere år viser en skjerpet holdning overfor andre typer miljøovertrедelser.

- I november 2003 ble fire sauebønder fra Vang i Valdres frikjent for å ha felt en jerv. De hadde gravd jerven ut av hiet og deretter skutt den. Jerven er oppført på den nasjonale ”rødlisten” og kategorisert som sjelden. Tingretten fant det bevist at de fire tiltalte med vitende og vilje hadde tatt livet av en jerv, som de visste var et fredet dyr. Imidlertid mente retten at de handlet ut fra et nødrettssynspunkt (jf. straffeloven § 47) og frifant dem. Dommen er anket til lagmannsretten, som vil behandle saken i september 2004.

Kulturminnekriminalitet

- I september 2003 ble en hytteeier på Sørlandet tiltalt for overtredelse av kulturminneloven og plan- og bygningsloven fordi han i 2001 skal ha anlagt en ca. 66 meter lang anleggs-/bilvei med parkeringsplass frem til sin hytte uten anleggs-/byggetillatelse fra kommunen. Veien gikk gjennom et område med en steinalderboplass, som er et automatisk fredet kulturminne. Saken ble behandlet i tingretten i januar 2004.

Noen bistandssaker fra 2003

I 2003 har ØKOKRIM gitt bistand til blant annet

- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder overtredelse av forurensningsloven
- flere politidistrikter i saker som gjelder ulovlig innførsel av dyr og produkter som er oppført på CITES-listen
- flere politidistrikter i forbindelse med påtaleavgjørelse i saker som gjelder ulovlig scooterkjøring
- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder ulovlig bygging i standsonen
- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder overtredelse av kulturminneloven
- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i dødsulykker i arbeidslivet

ØKOKRIM

Besøksadresse: C.J. Hambros plass 2B, 0164 Oslo

Postadresse: Postboks 8193 Dep, 0034 Oslo

Telefon: 23 29 10 00, jourtelefon 952 96 050, tipstelefon 23 29 11 00

Telefaks: 23 29 10 01

E-post: okokrim@okokrim.no

www.okokrim.no